

ması ve yaygınlaştırılması konularında değerli katkılarda bulunmuştur. Yapı ve Kredi Bankası'nın finansörlüğünde 1950'de kurulan Halk Oyunlarını Yaşatma ve Yayıma Tesisi / Vakfı adına İstanbul'da Açık Hava Tiyatrosu'nda 1970'li yılların başına kadar düzenlenen halk oyunları bayramlarının genel organizasyonlarında da katkıları olan Sarısözen, ayrıca oyun ekiplerinin çalıp çıktıkları oyun havalarından kırk kadarını notaya almıştır.

Eserleri. 1. Seçme Köy Türküleri (İstanbul 1941). Birinci bölümde yetmiş üç parçalık küçük hacimli solfej notalarının, ikinci bölümde ülke genelinden seçilmiş türkü notalarının yer aldığı eserin halk müziği geleneğinden yararlanılarak hazırlanmış bol notalı ilk solfej eğitim kitabı olduğu söylenebilir. **2. Yurttan Sesler** (Ankara 1952). Eserde yetmiş bir tanesi vokal ve vokal-enstrümantal, on beş tanesi enstrümantal toplam seksen altı nota vardır. Sarısözen bilhassa müzikal yapının kolayca algılanabilmesine imkân verecek bir yazım biçimini tercih etmiştir. **3. Türk Halk Musikisi Usulleri** (Ankara 1962). Türk halk müziği başvuru kaynaklarının en başında gelen kitap büyük bir kısmı ilk defa yayımlanan orijinal müzik örnekleri, sınıflandırma yöntemleri, analitik düşünce yoğunluğu ve yine ilk defa ortaya konulan bilgiler bakımından büyük bir emek ürünüdür. Eserde vokal, vokal-enstrümantal ve enstrümantal tarzda 142 müzik örneğine yer verilmiştir. Sarısözen'in ayrıca 1935 yılında *Seçme Halaylar* adlı bir denemesinden bahsedilmektedir (Yılmaz, s. 17).

Muzaffer Sarısözen'in *Altay Türkleri Halk Musikisi* (*Altay Halk Türküleri*) adlı henüz yayımlanmamış önemli bir eseri daha vardır. 1955 yılında Doğu Türkistan ve Altaylar'dan Türkiye'ye göç eden Türkistan / Kazak Türkleri ile ikamet ettikleri Sirkeci ve Zeytinburnu göçmen misafirhanelerinde görüşerek derlemeler yapan Sarısözen, onlardan derlediği materyalleri 26 Haziran 1961 tarihinde Ankara Devlet Konservatuarı Kitaplığı'na teslim etmiştir. Sarısözen bu derlemede toplam kırk esere yer vermiştir. Eserin bir kopyası, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Genel Müdürlüğü Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Şube Müdürlüğü Arşivi'nde bulunmaktadır. Eser hakkında Süleyman Şenel tarafından bir tanıtım yazısı yayımlanmıştır ("Türk Halk Musikisi Konusunda Yayımlanmamış Beş Kitap", *Müteferrika*, sy. 4 [İstanbul 1994], s. 59-69). Sarısözen'in bunun dışında *Top-*

lu Halk Oyunlarından Sivas Halayları adlı basılmamış bir eseri de vardır.

Makaleler-Tebliğler. Muzaffer Sarısözen'in kaleme aldığı araştırma yazıları *Duygu ve Düşünce* (Sivas), *Çorumlu, Ülkü, Güzel Sanatlar, Köy Postası* gibi dergilerde; Ahmet Kutsi (Tecer) imzalı *Sivas Halk Şairleri Bayramı* broşüründe (1932) ve *Ulus* gazetesinde yayımlanmış, derlediği / notaya aldığı türkülerin notaları *Sivas Halk Şairleri Bayramı* broşürüyle (1932) *Radio ve Musiki Ansiklopedisi* adlı dergilerde neşredilmiştir. Hayatta iken yayımlanmamış bazı makaleleri ile daha önce yayımlanmış bir kısım yazıları *Yakutiye, Sivas Folkloru ve Türk Folklor Araştırmaları* gibi dergilerde ve Şerif Baykurt'un *Türkiye'de İlk Halk Oyunları Semineri* adlı kitabında neşredilmiştir (1996).

Muzaffer Sarısözen hakkında üç kitap yayımlanmıştır: Alparslan Ayrıl, *Muzaffer Sarısözen* (Sivas 1995); Niyazi Yılmaz, *Türk Halk Müziğinin Kurucu Hocası Muzaffer Sarısözen* (Ankara 1996); Armağan Coşkun Elçi, *Muzaffer Sarısözen: Hayatı, Eserleri ve Çalışmaları* (Ankara 1997). Ayrıca F. Reyhan Altınay, *Muzaffer Sarısözen'in Hayatı ve Türk Halk Müziğine Katkıları* başlıklı bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır (1993, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

BİBLİYOGRAFYA :

Yusuf Ziya Demirci, *Köy Halk Türküleri*, İstanbul 1938, s. 101, 328-329; a.mlf., "Dünyada İlk Musiki Folklor Hareketleri", *Musiki Ansiklopedisi*, sy. 1, İstanbul 1947, s. 13-14; M. Şakir Ülkütaşır, *Cumhuriyet'le Birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya Çalışmaları*, Ankara 1973, s. 30-36, 78-83; Niyazi Yılmaz, *Türk Halk Müziğinin Kurucu Hocası Muzaffer Sarısözen*, Ankara 1996; Muzaffer (Sarı)Sözen, "Çok Sesli Müzik ve Bağlamalar", *Güzel Sanatlar*, sy. 2, Ankara 1940, s. 117-124; Rıza Yetişen, "Gezilerden Notlar: Anadolu Folklor Gezileri", *Folklor Postası*, sy. 12, İstanbul 1946, s. 9-10; sy. 13, s. 7; sy. 14, s. 7; sy. 15, s. 10-11; sy. 16, s. 11-13; Vehbi Cem Aşkun, "Halk Musikisi Dünyamızın Kaybı: Muzaffer Sarısözen", *TFA*, sy. 163 (1963), s. 2978-2979; Halil Bedi Yönetken, "Acı Bir Ölüm: Sarısözen'i Kaybettik", a.e., sy. 163 (1963), s. 2979-2981; a.mlf.,

"Sarısözen'in Eserleri Vesilesiyle: Türk Halk Musikisinde Oktav Bölümü", a.e., sy. 165 (1963), s. 3029-3031; a.mlf., "Kitaplar Arasında: Sarısözen'in Son Kitabı Hakkında", a.e., sy. 170 (1963), s. 3169-3172; Sadı Yaver Ataman, "Büyük Acımız Üzerine: Sarısözen'in Arkasından", a.e., sy. 163 (1963), s. 2981-2982; Safa Tangör, "Konservatuvar ve Yurddan Sesler'in Kaybı: Muzaffer Sarısözen (1899-1963)", a.e., sy. 163 (1963), s. 2982-2983; Ahmet Kutsi Tecer, "Yeri Boş Kalan Değer: Sarısözen İçin", a.e., sy. 165 (1963), s. 3034-3036; Nail Tan, "Muzaffer Sarısözen ve Türk Folklorundaki Yeri", *Sivas Folkloru*, sy. 61, Sivas 1978, s. 3-6; Osman Atilla, "Ölümünün 15. Yıldönümünde Sivaslı Folklor Üstadı Muzaffer Sarısözen İçin ...", a.e., sy. 61 (1978), s. 6-7; Mansur Kaymak, "Folklorumuza Gönlül Verenler: Muzaffer Sarısözen (1899-4 Ocak 1963)", *Türk Halk Müziği ve Oyunları*, sy. 1, Ankara 1982, s. 6-7; Halük Çağdaş, "Türklerden Bir Vatan ve Rahmetli Sarısözen", *TF*, sy. 46 (1983), s. 20-22; Nida Tüfekçi, "Muzaffer Sarısözen (1898-1963)", *Folklor Halkbilim Dergisi*, sy. 34, İstanbul 1984, s. 3-8; a.mlf., "Türk Halk Müziği", *CDTA*, VI, 1482-1488; Süleyman Şenel, "M. R. Gazimihal'in Tuttuğu Notlardan: Ankara Devlet Konservatuarı'nın Kuruluşu Aşamasında Müzik Adamlarının Görüşleri", *Orkestra Dergisi*, sy. 282, İstanbul 1997, s. 32-45; a.mlf., "Cumhuriyet Dönemi'nde Türk Halk Müziği Araştırmaları", *Folklor / Edebiyat*, sy. 17, Ankara 1999, s. 109-110, 115-118; a.mlf., "Halk Musikisi", *DİA*, XV, 354-358.

SÜLEYMAN ŞENEL

SÂRİK

(السارق)

Görüşmediği bir râviden görüşmüş gibi hadis rivayet eden kimseler (bk. MESRÛK).

SARÎULGAVÂNÎ

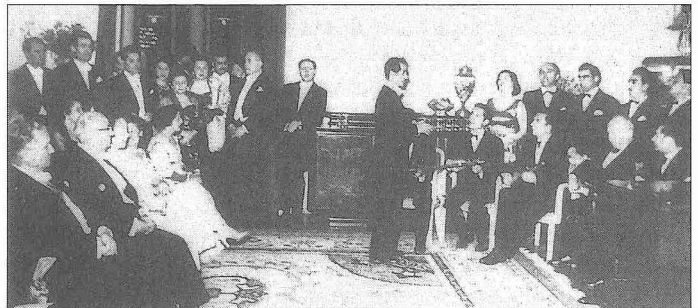
(صريع الغواني)

Ebü'l-Velid Müslim b. el-Velid el-Ensârî (ö. 208/823)

Abbâsî dönemi Arap şairi.

140 (757) yılı dolaylarında Küfe'de doğdu. Muhtemelen İran asıllı bir dokumacı olan babası, ashaptan Es'ad b. Zürâre el-Hazrecî'nin âzatlı kölesi idi. Müslim bir

Muzaffer Sarısözen Yurttan Sesler Korosu ile Maresal Tito'nun huzurunda

yandan Kûfe Mescidi'nde Kur'an, hadis, fıkıh, dil, edebiyat ve şiir derslerine devam ederken diğer yandan dinî kitaplar okuyarak kendini yetiştirdi. Genç yaşta şiire ilgi duydu, eski Arap şiirini gerek şekil gerekse içerik yönünden taklit etti. Babası ve kendisi gibi şair olan ağabeyi âmâ Süleyman ile birlikte Basra'ya yerleşip Beşşâr b. Bürd'ün şiir sanatıyla ilgili bilgisinden ve tecrübesinden yararlandı. Beşşâr'ın çırağı ve râvisi olan Süleyman ustası gibi zındıklıkla itham edilmesine karşılık Müslim böyle bir ithama mâruz kalmadı. Çöle yakın olan Basra'da bedevilerle irtibat halinde oldu, onların ahlâk ve âdetlerinden etkilendi, dil selikası bedevî fesahati ile gelişti. Bu sebeple şiirlerinde bedevî fesahatiyle hazarî (şehirli) anlam inceliğini mezcetti. Ayrıca Basra'da kelâmçıların derslerini takip ettiği şiirlerinde ortaya koyduğu fikirlerden anlaşılmalıdır.

Müslim tasvir, aşk, şarap, ağıt, yergi ve övgü gibi kendinden önceki Arap şairlerinin ilgilendiği her konuda şiirler söylemekle birlikte daha çok övgü şiirlerinde ün yapmıştır. Kendisi "bedî" (yeni tarz şiir) adını verdiği ekolün öncüsü kabul edilir. Aslında onun bu konuda yaptığı cinas, tîbâk, istiare gibi bedî sanatlarla yoğunluk vermesidir. İbnü'l-Mu'tez ne onun ne de Beşşâr ve emsalinin bu alanda ilk olmadığını, bu sanatların Kur'an'da ve kadîm şiirde örneklerinin bulunduğunu kanıtlamak üzere *el-Bedî'* adlı eserini kaleme almıştır. Bazı eleştirmenlere göre Müslim ve takipçileri olan Ebû Temmâm, Buhtûrî ve İbnü'l-Mu'tez gibi şairler, edebî sanatların icrasını kendi doğal mecrasından çıkarmak ve tekellûf yolunu açmak suretiyle şiirin tabii akışını bozmuştur.

Çağındaki âlim, edip, kâtip ve şairlerin geleneğine uymak üzere Bağdat'a giden Müslim öncelikle soydaşları olan Bermekîler ve bilhassa Vezir Fazl b. Yahyâ ile ilişkili kurdu; onlara yazdığı methiyelerden (Velîd b. İsâ et-Tabîhî, s. 146, 249-252, 260-267, 276) kazandığı paraları arkadaşlarıyla eğlence meclislerinde harcadı. İsrâf derecesinde cömertliğiyle tanınan Müslim bu davranışını ölümünden yedi sekiz yıl öncesine kadar sürdürdü. Daha sonra Abbâsî kumandanı Yezîd b. Mezyed'e methiyeler sundu ve 185 (801) yılında vefat edince ona mersiyeler yazdı (a.g.e., s. 1-23, 61-68, 97-98, 141-145, 268, 271, 310, 324). Halifenin dayısı Mansûr b. Yezîd el-Himyerî vasiyetiyle Hârûnürreşîd ile tanıştı ve huzurunda bir methiye okudu. Halife şiirin bir dizesinden etkilenerken onun hakkında "sarîu'l-gavânî" (güzellerin kurbanı)

ifadesini kullandı. Söz konusu lakap bu olayla ilişkilendirildiği gibi şiirlerinde bu tür anlatımların çok geçmesinden dolayı bununla anılmış olabileceği de ifade edilir. Bu lakabı ilk alan şair Kutâmî olmakla birlikte bununla daha çok tanınan Müslim olmuştur.

Müslim, Bağdat'ta başta Hârûnürreşîd ile (a.g.e., s. 69-79, 253-254, 279-280, 324, 331) Halife Emîn olmak üzere Muhammed b. Mansûr b. Ziyâd el-Himyerî (a.g.e., s. 230-237, 240-244, 275, 283, 319, 323, 344), Zeyd b. Müslim el-Hanefî, Dâvûd b. Yezîd el-Mühellebî, Mesleme b. Yahyâ, Hammâd b. Seyyâr gibi ileri gelen devlet adamlarına methiyeler yazdı. Aynı şekilde veziri Fazl b. Sehl vasıtasıyla Halife Me'mûn ile tanışarak her ikisi için övgü şiirleri kaleme aldı (a.g.e., s. 150, 304, 307, 343-344, 346). Ensar taraftarı olan Müslim ile ensarı yerip Kureyş'i öven Hakem b. Kanber birbirine hiciv yazdı (a.g.e., s. 130-140, 309, 322, 339, 343). Müslim, Abbas b. Ahnef ile (a.g.e., s. 258-259, 306) Saîd b. Selm (a.g.e., s. 270, 271) ve Mûsâ b. Hâzım (a.g.e., s. 239) için de yergi şiirleri kaleme aldı.

Vezir Fazl b. Sehl, Müslim'i yaşlandığını görererek 200 (816) yılında Cürcân eyaletine posta veya mezâlîm teşkilâtı yöneticisi olarak gönderdi, İsfahan'da onun için geniş bir arazi tahsis etti. Son derece müsrif olduğunu bildiğinden malî işlerini yönetmek üzere yanına bir görevli verdi. Bu ilginin ve yaşlılığın etkisiyle eski derbeder hayatını bırakan Müslim vefat edinceye kadar burada zâhidâne bir hayat sürdü, ciddi bir devlet adamı kimliği ortaya koydu. Eski lakabıyla anılmaktan hoşlanmadı; başta yakın dostu ve sadık öğrencisi Di'bil olmak üzere eski iştret arkadaşlarının ziyaretlerini kabul etmedi. Hatta şiir bile yazmayı bıraktığı ve eski şiirlerini Cürcân nehrine attığı rivayet edilir.

Sarıulgavânî'nin tek eseri divanıdır. Ebû Bekir es-Sûlî'nin derleyip kafiyelerine göre sıraladığı ve 6000 beyit içerdiği rivayet edilen divanla Mûberred'in derlediği divan zamanımıza ulaşmamıştır. Velîd b. İsâ et-Tabîhî'nin şerh ve rivayetiyle gelen divanın yegâne nüshası Leiden Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (nr. 8880 r.). Michael Jean de Goeje eseri şairin Latince hal tercümesi ve beyitlerin şerhiyle birlikte neşretmiştir (*Divân Poeta Abu'l-Walid Moslim İbno'l-Walid al-Ançârî Cognomine Çario-ghawânî*, Leiden 1875). Divan alfabetik olmayıp yetmiş beş parça ihtiva eder. Bu neşirle ilgili olarak Theodor Nöldeke,

Casimir Adrien Barbier de Meynard ve Osman Reşer tarafından eleştiri yazıları kaleme alınmıştır. Mirza Ali Muhammed el-Hüseynî bu neşri Latince girişle Latince notlarını ve indeksini çıkararak yeniden bastırmıştır (Bombay 1303/1885; Kahire 1325, 1330, 1376). Sâmi ed-Dehhân, eserin nüshasına dayanarak mevcut yetmiş beş parçaya çeşitli kaynaklardan derlediği 130 beyit ve kıtayı notlarla birlikte ilâve etmek, şairin hayatı, haber ve şiirleriyle ilgili kırk beş eski kaynağın muhtevasını vermek ve çeşitli indeksler eklemek suretiyle eseri yeniden yayımlamıştır (*Şerhu Divâni Şarî'î'l-gavânî Müslim b. el-Velîd el-Ensârî*, Kahire 1957, 1958, 1970, 1985). Müslim b. Velîd'in hayatı ve şiirleri üzerine Fuâd Hannâ Terzî, Muhammed Cemîl Sultan, Abdülkâdir el-Rubâî, Hasan (b.) Alvân, Abdülmecîd el-Hur, Abdülatîf Abdünnebî Hanîf (*Müslim b. el-Velîd: Hayâtühû ve şî'rühû*, doktora tezi, 1960, Ezher Üniversitesi Arap Dili Fakültesi) tarafından monografiler yazılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Câhiz, *el-Beyân ve'l-tebyîn* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1948, I, 31, 32, 44, 51, 342; İbn Kuteybe, *eş-Şî'r ve's-şu'arâ'* (nşr. Ahmed M. Şâkir), Kahire 1366, s. 781, 808, 827; İbnü'l-Mu'tez, *Tabakâtü's-şu'arâ'* (nşr. Abbas İkbâl), London 1939, s. 5, 26, 33, 109, 119, 134; İbn Abdürabbih, *el-İk-dü'l-ferîd* (nşr. Ahmed Emîn v.dğr.), Kahire 1940, I-VI, tür.yer.; Ebû Bekir es-Sûlî, *Ahbaru Ebî Temmâm* (nşr. Halîl Mahmûd Asâkir v.dğr.), Kahire 1356/1937, s. 15, 25, 55, 102, 173; Velîd b. İsâ et-Tabîhî, *Şerhu Divâni Şarî'î'l-gavânî* (nşr. Sâmi ed-Dehhân), Kahire 1985, neşredenin girişi, s. 9-72, ayrıca bk. tür.yer.; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî*, XVII, 38-62; Âmidî, *el-Muvâzene*, İstanbul 1287, s. 2, 6, 7, 28, 29, 31, 33, 39; Merzûbânî, *Mu'cemü's-şu'arâ'* (nşr. F. Krenkow), Kahire 1354, s. 37; a.mif., *el-Müveşşâh*, Kahire 1343, s. 259, 271, 285, 289; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (nşr. Mustafa Muhammed), Kahire 1348, s. 228; Ebû Hilâl el-Askerî, *eş-Şinâ'ateyn*, İstanbul 1320, s. 17, 235; Ebû'l-Alâ el-Maarîrî, *Sakâtü'z-zend* (nşr. İbrâhim el-Ebyârî v.dğr.), Kahire 1945, III, 1142; IV, 1490-1491; Ebû İshak el-Husrî, *Zehrü'l-âdâb*, Kahire 1931, II, 261; IV, 132, 136; İbn Reşîk el-Kayrevânî, *el-'Umde* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1353/1934, I-II, tür.yer.; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, XIII, 96-98; Safedî, *el-Gaysü'l-müsecem*, Kahire 1305, I, 143; II, 6-7, 187; İbn Hallikân, *Vefeyâtü'l-a'yân*, Kahire 1310, I, 179, 386, 414; II, 191, 284-288; Abdürrahîm b. Ahmed el-Abbâsî, *Me'âhidü'l-tenşîş*, Kahire 1274, s. 40-41, 267, 359-365; Ahmed Ferîd Rifâî, *'Asrû'l-Me'mûn*, Kahire 1346/1928, II, 374-392; M. Cemîl Sultân, *Şarî'u'l-gavânî, dirâsetü ahbârîh ve eş'ârih*, Dimaşk 1351/1932; Fuâd Hannâ Terzî, *Müslim b. el-Velîd, Şarî'u'l-gavânî*, Beyrut 1961; Mustafa eş-Şek'a, *eş-Şî'r ve's-şu'arâ' fi'l-'asrî'l-'Abbâsî*, Beyrut 1986, s. 229-267; I. Kratschkowsky, "Muslim b. al-Walid", *Et²* (Fr.), VII, 694-695.

İSMAİL DURMUŞ

NASUHI ÜNAL KARAARSLAN